

Advies

Stemrecht op zestien

De heer Bert Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking.

Stuk 2000-2001/8

"Giving more young people the right to vote would not resolve the many difficulties which they confront, but it would place the responsibility for protecting children's rights where it properly belongs. Not in the hands of well meaning but potentially paternalistic adults, but with those who have the greatest interest in ensuring that those rights are not infringed; children themselves."

Bob Franklin¹

SITUERING

Minderjarigen in Vlaanderen en België zijn op politiek vlak geen partner, gezien het stemrecht (de opkomstplicht) enkel geldt voor de meerderjarige burger. Nochtans laten jongeren meer en meer merken dat zij wel degelijk in politiek geïnteresseerd zijn. Dit zien we duidelijk in jongerenafdelingen van politieke partijen, in kindergemeenteraden en jeugdraden. Ook projecten als het Scholierenparlement, JeP, Worldshake, Senator-voor-één-dag, What Do You Think e.a. geven aan dat jongeren met politiek en beleidsvorming begaan zijn.

Onder de jongeren zelf leeft al een tijd de discussie over de wenselijkheid van stemrecht voor minderjarigen.²

De Vlaamse Minister van Jeugd heeft dan ook het idee geopperd om een stemrecht in te voeren vanaf 16 jaar. Momenteel wordt deze discussie met jongeren zelf gevoerd via een website.

OVERWEGINGEN VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Met de invoering van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is duidelijk gesteld dat ook minderjarigen rechten hebben. Waar de mensenrechten in het algemeen terug te vinden zijn in verschillende verdragen, zijn die rechten en een aantal rechten specifiek gericht op kinderen opgenomen in één tekst, namelijk het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit verdrag bevat m.a.w. zowel de burgerlijke en politieke, als de sociale, economische en culturele rechten.

¹ FRANKLIN, B. (ed) (1995), *The handbook of children's rights, Comparative policy and practice*, London: Routledge, p. 20

² Zo organiseerde KLASSE op 20 februari 1999 in het Vlaams Parlement een debat van scholieren met politici van alle partijen over stemrecht voor minderjarigen. De meningen van de politici waren uiteenlopend. De aanwezige scholieren pleitten voor dergelijk stemrecht.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind maakt tegelijk de combinatie van rechten op bescherming, rechten op voorzieningen en rechten op participatie en verwerkt die tot één samenhangend geheel.

In concreto spreekt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zich niet uit over stemrecht of andere vormen van specifiek politieke inspraak. Wel kan verwezen worden naar de art. 12 en 13, waarin één van de basisbeginselen van het Verdrag terug te vinden is. In art. 12 liggen drie principes vervat:

- De minderjarige heeft een eigen mening,
- De minderjarige moet deze mening mogen en kunnen uiten in alle zaken die hem/haar aanbelangen,
- Aan deze mening moet passend belang gehecht worden.

Art. 13 verwoordt het recht op vrije meningsuiting en het recht informatie te vergaren en te verspreiden.

Deze artikelen hebben niet enkel betrekking op de individuele minderjarige als dusdanig, maar ook op minderjarigen als sociale groep. In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind worden minderjarigen dus ontegensprekelijk als actoren met medezeggenschap beschouwd. De invulling van de mate waarin zij dit moeten of kunnen, wordt aan de lidstaten overgelaten.³

In deze context kan het voorstel voor het toekennen van stemrecht vanaf zestien jaar gezien worden als een invulling van art. 12 en 13.

Het hebben van rechten levert niets op wanneer ook niet gewerkt wordt aan de modaliteiten waarmee de minderjarige zelf zijn/haar rechten kan uitoefenen, c.q. afdwingen waar nodig.

Meer bepaald m.b.t. politieke besluitvorming en de gestructureerde deelname aan het beleid staan kinderen en jongeren nog altijd aan de zijlijn te wachten tot de dag waarop ze officieel meerderjarig worden.⁴ Politiek heeft echter alles te maken met het inrichten en ordenen van de maatschappij, waar ook deze jongeren elke dag deel van uitmaken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ook zij zich bezighouden met die politiek, zij het dan noodgedwongen op een veeleer indirecte wijze.

Benevens het feit dat ook jongeren een fundamenteel recht op inspraak (moeten) hebben, zijn er nog andere redenen om de invoering van een stemrecht voor jongeren te bepleiten. Een van de belangrijkste redenen om jongeren meer

³ PETREN, A. en HAMMARBERG, T. (2000), "The political influence of children", in X, *Children's Rights, turning principles into practice*, UNICEF en SAVE THE CHILDREN, p. 62-64.

⁴ Dit systeem van eensklaps bekwaam worden houdt noch rekening met de graduele ontwikkeling van personen, noch met het belang van het leren door oefenen.

bij de politiek te betrekken, bijvoorbeeld door stemrecht, is wel dat jongerenthema's dan ook meer op de politieke agenda zouden voorkomen. Hetzelfde hebben we vastgesteld na de invoering van het vrouwenstemrecht. Het is pas sinds vrouwen gingen meespelen in de politiek dat er politieke interesse kwam voor specifieke vrouwen thema's. Politici houden zich in eerste instantie immers bezig met thema's die leven onder de stemgerechtigden. Daarenboven zouden burgers al vanaf een jonge leeftijd bij het beleid betrokken worden en er zodoende meer in geïnteresseerd zijn. De beruchte kloof tussen burger en politiek zou op deze wijze een beetje kunnen gedicht worden. De politieke wereld zou op haar beurt ertoe worden aangezet de programma's op een toegankelijker manier te (her)formuleren, iets wat ook de volwassen burger ten goede kan komen.

Competentiedebat en democratie

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bevestigt dat alle minderjarigen inspraak- en participatierechten hebben, en toch lijkt het zo moeilijk om hen daarvoor de nodige instrumenten te bieden.

Samen met prof. B. Franklin⁵ kan men de terechte vraag stellen waarom de maatschappij aan minderjarigen die beslissingsrechten onthoudt, die voor volwassenen als vanzelfsprekende invullingen van democratie worden geacht. De uitsluiting van minderjarigen moet, zeker sinds het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, beter worden beargumenteerd. Dit laatste is echter tot nu toe zelden gebeurd. Met de woorden van Franklin: *"Those who wish to exclude children from decision making, however, have rarely bothered to argue a case. They seem to believe that the case for excluding children is as obvious and self evident as the case for exclusion of women from suffrage appeared to most men in the early part of this century and in Liechtenstein until 1987."*

Deze vanzelfsprekendheid lijkt op weinig gebaseerd. Een aantal klassieke misvattingen worden hierna kort beschreven en weerlegd.

- *Minderjarigen zouden niet mogen beslissen omdat zij wel eens de foute beslissingen zouden kunnen nemen.* Het recht om iets te doen mag echter niet worden verward met het recht (de plicht?) om het juiste te doen. Dit is trouwens ook geen voorwaarde voor het uitoefenen van het stemrecht door

⁵ FRANKLIN, B. (1992), "Children and decisionmaking; developing empowering institutions", in DROOGLEVER FORTUYN, M en DE LANGEN, M. (eds.), *Towards the realization of human rights for children*, Amsterdam: DCI-uitgave, p. 90-93 en p. 102-104.
FRANKLIN, B., o.c., p. 10-14.

volwassenen. Ook volwassenen nemen wel eens foute beslissingen. De 'juistheid' van beslissingen kan dus geen valabel onderscheid zijn.

Bovendien kunnen minderjarigen ook geen ervaring opdoen wanneer ze voortdurend uitgesloten worden 'omdat ze niet zouden kunnen beslissen'. Dit is een 'Catch 22' situatie. Wanneer we minderjarigen willen leren functioneren in de maatschappij dan kan dat het best door hen te laten meedraaien in die maatschappij. Enkel op die manier kunnen ze ervaring opdoen volgens het 'learning by doing' systeem.

- De stelling *dat minderjarigen geen rationele beslissingen kunnen nemen*, is intussen wel achterhaald. Het is reeds meermaals aangetoond dat kinderen al vanaf een vroege leeftijd rationele beslissingen kunnen nemen. Onder meer Franklin⁶ haalt verschillende auteurs aan waarbij blijkt dat politieke vaardigheden veel vroeger aanwezig zijn dan algemeen wordt aangenomen.

Wanneer politieke competentie (kennis van de politieke realiteit, capaciteit om 'juist' (?) te beslissen) het punt is, dan handelt deze discussie niet zozeer over leeftijd maar over capaciteiten. Dan zijn het m.a.w. niet de minderjarigen die per definitie moeten worden uitgesloten, maar alle personen die de nodige capaciteiten niet bezitten. Ook sommige volwassenen zouden dan moeten worden uitgesloten. Deelnemen aan het politiek bestel door enkel een bepaalde competente groep is echter terecht ondenkbaar en onwenselijk in ons democratisch bestel. We weten dat ook vele volwassenen politiek niet zo onderlegd zijn. Als zij kunnen, en in België zelfs moeten, stemmen, waarom dan ook geen stemmogelijkheid voor jongeren?

De historiek van het stemrecht kan op dit punt worden aangehaald. Ten tijde van de invoering van het algemeen (enkelvoudig) stemrecht, eerst voor mannen, daarna voor vrouwen, genoot het merendeel van de bevolking slechts een beperkte schoolse opleiding. De capaciteiten van een huidige 16-jarige zijn op dit punt zeker groter dan die van de gemiddelde meerderjarige van het begin van de twintigste eeuw. Toch werd het stemrecht toen, in naam van de democratie, veralgemeend.

⁶ FRANKLIN, B. (1992), *l.c.*, p. 102-103. Ook in FLEKKØY, M.G. en KAUFMAN, N.H. (1997), *The participation rights of the child. Rights and responsibilities in family and society*, Londen: Jessica Kingsley Publishers, p. 68 e.v.; HODGKIN, R. en HOLMBERG, R. (2000), "The evolving capacities of the child", in X, *Children's Rights, turning principles into practice*, UNICEF en SAVE THE CHILDREN, p. 96 e.v. en VEERMAN, P. (1992), *The Rights of the Child and the Changing Image of Childhood*, Dordrecht: Martinus Nijhoff, p. 147-148 waar Holt en Cohen worden aangehaald.

De bestaande wettelijke leeftijdsgrenzen zijn incoherent en per definitie arbitrair. Minderjarigen hebben verschillende verantwoordelijkheden op verschillende leeftijden. Het gebruiken van verschillende leeftijdsgrenzen is daarbij niet altijd even goed te legitimeren.

Op het vlak van strafrecht bijvoorbeeld kunnen jongeren verantwoordelijk geacht worden voor 'misdrijven' vanaf 16 jaar.⁷ Als consument kunnen minderjarigen een eigen bankrekening openen. Minderjarigen kunnen zelf een arbeidsovereenkomst sluiten en hun loon ontvangen. In het afstammingsrecht hebben minderjarigen bepaalde bevoegdheden vanaf 15 jaar. Wanneer hun competentie in die gevallen wordt erkend, waarom dan ook niet op het vlak van politieke deelname? Is het gebruik van dergelijke relatieve en arbitraire leeftijdsgrenzen wel een voldoende basis om een deel van de bevolking uit te sluiten van een recht zo fundamenteel als het stemrecht?

Uitsluiting enkel op grond van leeftijd is daarenboven niet fair gezien de jongere zelf niets kan doen om die uitsluitinggrond te wijzigen. De minderjarige kan niet voortijdig meerderjarig worden, kan zelf het uitsluitingskenmerk niet veranderen. En hoewel elke individuele minderjarige op een dag wel meerderjarig wordt, blijft de uitsluiting permanent gelden voor de groep minderjarigen in de maatschappij.

Ook Hodgkin en Holmberg⁸ werpen een aantal van deze argumenten op: *"A great many actions forbidden to children because of their lack of capacity – for example ... voting – become freely available to us at maturity without a test of our competence to undertake them. We 'entitle' ourselves to these actions despite evidence suggesting that in various ways we, adults, frequently act irresponsibly or unreasonably."*

In het zoeken naar een zo democratisch mogelijk bestel, dient men er naar te streven dat zoveel mogelijk (groepen van) personen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren, dat zij daarover zo ruim mogelijk worden geïnformeerd en dat zij op diverse manieren hun stem kunnen laten horen indien ze dat wensen.

⁷ Via het systeem van uithandengeving, art. 38 Wet jeugdbescherming.

HODGKIN, R. en HOLMBERG, B., *I.c.*, p. 99 stellen hierover: "Governments have the depressing tendency to assume that children have an adult level of criminal responsibility long before they have an adult capacity to shoulder other responsibilities." Ze verwijzen daarbij naar voorbeelden als Schotland waar kinderen reeds vanaf 8 jaar strafrechtelijk verantwoordelijk worden gesteld.

⁸ HODGKIN, R. en HOLMBERG, B., *I.c.*, p. 96.

Het stemrecht kan hier worden aangewend als een emancipatie-instrument voor jongeren en als een blijk van erkenning, net zoals het reeds gediend heeft voor andere categorieën in de samenleving.

*"Young people are... in effect non-persons... The laws reflect society's attitude and what those laws say about society is that the adult population does not respect underage people as they now do women, Blacks, native Indians and others who have been in the same segregated state youth are in now, but who fought to get out of it. Their fight began with getting the right to vote."*⁹

Politieke interesse?

Naast de problematiek van de eventuele capaciteit van jongeren om politieke keuzes te maken, rijst eveneens de vraag naar de politieke interesse van jongeren. Welke zin heeft het immers een groep rechten te geven waarin deze niet geïnteresseerd zou zijn? Hoger werd reeds aangehaald dat verschillende projecten uitwijzen dat een groep jongeren wel degelijk een grote politieke interesse vertoont. Onderzoeksgegevens over de politieke interesse bij minderjarigen in het algemeen leveren op dit ogenblik uiteenlopende resultaten op. Hierbij dienen vooraf twee bedenkingen gemaakt te worden:

- In eerste instantie is er de vraag naar de definitie van 'politiek'. Onderzoeksresultaten zullen verschillen naargelang men een enge of ruime definitie van de staatsorganisatie gebruikt.
- Een andere bedenking is die naar de vergelijking tussen minderjarigen en meerderjarigen. Deze laatsten worden niet zo nadrukkelijk bevraagd over hun interesse in de politiek: waar bij volwassenen dergelijke interesse al niet wordt vermoed, wordt een mogelijk gebrek daaraan zeker niet geproblematiseerd in de context van hun stemrecht. De vraag blijft of jongeren ook in dezen niet het voorbeeld volgen van volwassenen, waar tevens een gradatie in interesse aanwezig is. Voor volwassenen is een gebrek aan politieke interesse echter geen reden om hen politieke inspraak te ontzeggen.

Wanneer het dan onduidelijk is of jongeren nu al dan niet politiek geïnteresseerd, of meer nog geëngageerd, zijn, is het stemrecht de ultieme test om dit na te gaan.¹⁰

Een aantal onderzoeken geven een indicatie over de interesse van jongeren in politieke aangelegenheden.

⁹ HUNTER geciteerd in VEERMAN, P., o.c., p. 143.

¹⁰ Dat jongeren hier wel degelijk mee bezig zijn blijkt onder meer uit het "What do you think?"-project. UNICEF België (2000), *Kinder- en jongerenmars. Wensen - en ideeënpakket van kinderen en jongeren*, Brussel: Unicef België, p. 53-55.

Zo is er het onderzoek van prof. Elchardus en zijn medewerkers.¹¹ Hieruit blijkt dat het politiek cynisme, het gevoel van machteloosheid niet alleen bij volwassenen maar ook bij jongeren duidelijk aanwezig is. Opvallend daarbij is de vaststelling dat jongeren minder politiek cynisch zijn dan de Vlaamse bevolking in het algemeen én dat een meerderheid van de jongeren het uitbrengen van een stem wel degelijk zinvol vindt.

Uit onderzoek is trouwens gebleken dat vele volwassenen niet meer zouden gaan stemmen indien er geen opkomstplicht zou zijn. Ook hier is het argument dat jongeren niet zouden geïnteresseerd zijn dus unfair. Voor volwassenen is hun gebrek aan politieke interesse nooit aanleiding geweest om hun fundamenteel recht op een stem in vraag te stellen.

Bovendien moet ook de interesse in de omgekeerde richting misschien wel toenemen. Waarom zouden jongeren geïnteresseerd zijn in een politiek die zich niet zo duidelijk engageert voor hen? De politiek is doorgaans enkel geïnteresseerd in minderjarigen wanneer zij problemen hebben of veroorzaken. Stemrecht voor jongeren kan dat gebrek aan interesse in hun leefwereld eventueel verhelpen en kan de wederzijdse interesse doen toenemen.

Het toekennen van stemrecht aan jongeren zou dus twee positieve bewegingen in gang kunnen zetten. Enerzijds zou er meer aandacht geschonken worden aan thema's die jongeren na aan het hart liggen. Anderzijds zou daardoor het engagement van jongeren op politiek vlak kunnen toenemen.

Dit bijkomend argument voor politieke inspraak, betrokkenheid, komt eveneens tot uiting in het onderzoek van Siongers en Kavadias¹² over het project "Parlementariër voor één dag" van het P&VFonds. Daaruit bleek dat actieve participatie onmisbaar is voor een positieve burgerzin en burgerschapsattitude. Ook werd duidelijk dat het gevoel van politieke machteloosheid bij de "jongparlementariërs" minder groot was dan bij de niet-betrokken controlegroep. Het leren kennen van de politiek door er deel aan te nemen zou dit gevoel dus kunnen doen afnemen.

In het verslagboek van het Jongerencongres 14-18 vinden we cijfermateriaal terug¹³ waaruit blijkt dat jongeren niet minder politiek actief zijn dan de doorsnee Vlaming, zij het dat zij (noodgedwongen) meer via informele circuits

¹¹ ELCHARDUS, M, (ed.) (2000), *Zonder maskers, een actueel portret van jongeren en hun leraren*, Gent: Globe, p. 83-86.

¹² SIONGERS, J. en KAVADIAS, D. (2000), *Proeve(n) van politiek*, Brussel: Labor, P&VFonds, p.177.

¹³ ALLEGAERT, P. en VAN BOUCHAUTE, B. (1999), *Veer10-acht10, de leefwereld van jongeren*, Leuven: Garant, p. 319-320.

actief zijn. Ook het gevoel van politieke machteloosheid is bij jongeren zeker niet groter.¹⁴

Het onderzoek van De Witte e.a.¹⁵ daarentegen leidt tot de vaststelling dat de belangstelling bij jongeren nog beperkter zou zijn dan bij de gemiddelde Vlaming. In dit onderzoek werd echter vooral ingegaan op de politieke partijen en hun programma's. We kunnen hieruit echter niet afleiden dat er geen interesse zou zijn in bredere politiek-maatschappelijke thema's, zoals ook wel vermeld in dit onderzoek.

Belangrijker is hier opnieuw de vraag of de desinteresse (groot of klein) niet wederzijds is?

Het is ook mogelijk dat het politieke kader van partijen, verkiezingen, trage besluitvorming e.d. een 'ver van mijn bed show' is voor minderjarigen. Dat is het echter ook voor vele volwassenen. De nu reeds jarenlang besproken kloof tussen de burger en de politiek geeft dit duidelijk aan. Misschien zegt dit wel meer van de politiek zelf dan van het engagement van de burger.

Wanneer ook jongeren zouden kunnen stemmen, zal de politiek verplicht zijn meer op hen te gaan inspelen. Politiek zal aantrekkelijker en vooral begrijpelijker gemaakt moeten worden voor jongeren. Dit zal mogelijks ook positief inwerken op die groep van volwassenen die vandaag de dag ook hebben afgehaakt.

In de publieke opinie wordt tenslotte wel eens gesteld dat kinderen moeten gespaard blijven van de harde wereld van de politiek. Politiek is een zaak voor volwassen en minderjarigen zouden daar niet moeten mee lastig gevallen worden. Dit zou inderdaad wel eens zo kunnen zijn. Ook sommige minderjarigen geven zelf aan dat zij zich daar liever nog niet mee bezig houden.

Is het echter niet eerlijker om die keuze aan de minderjarige zelf over te laten?

Stemrecht of stemplicht?

Het is niet aan het Kinderrechtencommissariaat om stelling in te nemen in het debat over stemrecht versus stemplicht. Toch geeft de vraag omtrent stemrecht vanaf 16 aanleiding tot enkele principiële bedenkingen hierover.

Principieel wijzen we elke dubbele standaard af en zou in deze context de 16-jarige ook onder het stemplichtsysteem moeten vallen.

¹⁴ ALLEGAERT, P. en VAN BOUCHAUTE, B., *o.c.*, p. 331.

¹⁵ DE WITTE, H., HOOGE, J. en WALGRAVE, L. (2000), *Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld, 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst*, Leuven: Universitaire Pers, p. 236-251.

Ofwel worden ze competent geacht en is er geen reden om 16 tot 18-jarigen een soepeler systeem te geven dan de meerderjarigen. Deze jongeren zouden dan niet meer keuzevrijheid mogen krijgen dan volwassenen. Eens competent, wordt de minderjarige ingeschakeld in het algemeen geldend systeem dat i.c. bestaat in een stemplicht, of liever een opkomstplicht. Ofwel zijn ze niet competent en dan hebben ze geen stem(recht).

Het voorstel van stemrecht is in essentie een tussenoplossing. De idee dat voor minderjarigen een stemrecht wordt ingevoerd, binnen een groter stelsel van stemplicht, kan dan de indruk geven dat de stem van de minderjarigen niet even relevant zou zijn als die van de volwassenen, dat het veeleer om een oefening zou gaan. Of dit zo wordt aangevoeld, zal eventueel blijken uit de reacties van de jongeren zelf.

Uiteindelijk zou er in een systeem waar het stemrecht bestaat, geen nood zijn aan een leeftijdsgrens: dan zou elke politiek geïnteresseerde burger zijn stem kunnen uiten indien hij dat wenst, ongeacht de leeftijd.

We kunnen het huidige voorstel van stemrecht vanaf 16 echter wel beschouwen als een pragmatische invulling van politieke rechten van minderjarigen en het draagt als dusdanig wel onze goedkeuring weg.

Bijkomende voorwaarden?

Wanneer minderjarigen vanaf een bepaalde leeftijd zouden mogen stemmen, mag dit recht niet aan meer voorwaarden worden onderworpen dan bij volwassenen. Een dubbele standaard moet vermeden worden. Zolang volwassenen geen 'politieke bekwaamheidstest' moeten ondergaan vooraleer te mogen stemmen, mag dit ook voor jongeren niet als vereiste worden gesteld.

Politieke vorming voor minderjarigen blijft een nuttige zaak. Het mag echter geen voorwaarde worden voor de uitoefening van een fundamenteel democratisch recht.

Over het invoeren van politieke opvoeding op school moet evenwel grondig worden nagedacht. Dit is namelijk niet zonder gevaren.

Wie zal die opvoeding geven? Zullen de partijen de scholen mogen aflopen om daar propaganda te gaan voeren en verkiezingsstunts uit te halen?

In het kader van de vakoverschrijdende eindtermen wordt nu reeds gewerkt aan burgerschapseducatie waarbij vorming gegeven wordt over het politiek stelsel in België, over de principes van de rechtsstaat, over de federale staatsstructuur

e.d.m. Belangrijk is dat minderjarigen leren omgaan met informatie, capaciteiten ontwikkelen om redeneringen en meningen vorm te geven, kritisch leren nadenken en vooral gevormd worden over de inhoud en het belang van mensenrechten, inclusief kinderrechten. Ook communicatieve, participatieve en sociale vaardigheden dienen hier hun plaats te krijgen.

Hoger werd reeds vermeld dat door het invoeren van een stemrecht voor jongeren het politieke discours zou kunnen veranderen. Politiek zou aantrekkelijker worden gemaakt voor jongeren, maar zou vooral begrijpelijker kunnen worden. De vruchten hiervan worden niet enkel door jongeren geplukt, doch ook vele volwassenen zullen hierbij gebaat zijn.

ADVIES VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

- Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelt het voorstel positief omdat het een uiting van erkenning is van de capaciteiten van de minderjarige.
- In het bijzonder vinden we de voorafgaande discussie over het voorstel met jongeren zelf zeer waardevol. De uiteindelijke beslissing dient dan ook terdege rekening te houden met de inbreng van de jongeren zelf.
- Stemrecht voor 16-jarigen zou een positief effect kunnen hebben bij politici zelf in die zin dat zij meer, en vooral positieve, aandacht zullen moeten geven aan dit deel van de bevolking.
- Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat voor deze jongeren geen bijkomende voorwaarden worden ingevoerd in vergelijking met volwassenen, voor de uitoefening van dit fundamenteel democratisch recht.
- Omwille van pragmatische redenen kan het Kinderrechtencommissariaat akkoord gaan met een stemrecht en niet een stemplicht.
- De vraag inzake stemrecht vanaf 16 jaar moet gekaderd worden in de politieke vorming op school. Deze dient veeleer ingevuld te worden in termen en methodieken van mensenrechteneducatie dan het overbrengen van de concrete partijpolitieke programma's. Daarnaast speelt het recht op informatie een belangrijke rol in de effectuering van het stemrecht.

Ankie Vandekerckhove.
Kinderrechtencommissaris
Mei 2001